

Bérgazdálkodás

Az állam a nemzeti jövedelem fogyasztási alapjának elosztása során határozza meg azt az összeget, amelyet munkabér formájában osztanak el. Ez az országos munkabéralap, a népgazdasági terv egyik legfontosabb előírása. Központilag szabják meg azokat az elveket és módszereket is, amelyek szerint ezt az összeget felosztják a vállalatok, majd az egyes dolgozók között. A cél az, hogy a szocializmus elosztási elvének megfelelően mindenki munkája arányában részesüljön, a kifizetett összegek ne lépjenek túl a bérformában szétosztható nemzeti jövedelem kereteit, és a bérezés ösztönözze a munka termelékenységének növelését. Ennek a feladatnak a megoldása nem is olyan egyszerű. Az 1957-ig alkalmazott, úgynevezett bérálapellenőrzési módszernek számos hibája volt, ezért helyette az átlagbérellenőrzést vezették be. Mi ennek a lényege?

A minisztériumok, ismerve a vállalatok jellegét, a munkások szakképzettségének és munkakörülményeinek figyelembevételével megállapítanak egy átlagos bérszínvonalat, amit túllépni nem szabad, hiszen ez alkotja a nemzeti jövedelemből a bér útján szétosztható részt. Ezt az átlagbért szorozzák a dolgozók létszámával, s így megkapják a vállalat bérálapját, vagyis azt az összeget, amit a vállalat munkabér címén egy meghatározott időszakban kifizethet.

Az átlagbér csak közép-arányos összeg, az egyes dolgozók bére a végzett munka alapján a valóságban több, másoké viszont ennél kevesebb lehet.

A végzett munka számbavétele megköveteli a meghatározott idő alatti teljesítmény nyilvántartását, az egyes munkafajták megfelelő megkülönböztetését, és a dolgozók szakképzettségének figyelembevételét is. A vállalatok mindehhez megfelelő lehetőségeket kapnak.

A minisztériumok az átlagbérek színvonalát általában minden évben valamelyest emelik és a vállalatok a bérálap egy részét tartálékolják az emelkedő teljesítményekért járó magasabb bér kifizetésére. A vállalatok lehetőséget kaptak arra is, hogy a feleslegesnek bizonyuló létszám leépítésével elérjék a bérálapmegtakarítás egy részét ugyancsak az átlagbérek emelésére használják fel.

Igen fontos közgazdasági követelmény, hogy a termelékenység növekedésének mindig meg kell előznie a bérek növekedését, másszóval: a termelékenység növekedésével elért terméktöbblet nem fordítható mind fegyverekre, mert ez fékezne a népgazdaság fejlődését. A normák állandó, tervszerű hozzáigazítását a javuló műszaki feltételekhez (ami elsősorban a különböző beruházásoknak, új, jobb gépek alkalmazásának stb. az eredménye) nálunk sokfelé elmulasztják. Pedig a normáknak ez a „karbantartása” éppen azt a célt szolgálja, hogy megfelelő ütemben növekedjen a munka termelékenysége, és ezt a növekedést az egész népgazdaság fejlesztésének szolgálatába állíthassuk.

B. Gy.

Országos tudományos diákköri konferencia

Több mint tíz országból várnak vendégeket az április 22-én Budapesten megnyíló VII. országos tudományos diákköri konferenciára. A háromnapos eseménysorozaton a medikus, az agrár, a társadalom- és a természettudományi szekcióban a fiatalok 452 tudományos dolgozatát ismertetik és vitatják meg. A legkiválóbb pályamunkák szerzőit a Művelődésügyi Minisztérium, a

KISZ és egyéb szervek értékes pályadíjakkal jutalmazzák. A tanácskozások szünetében — általában este — a résztvevők a konferencia programja mellett a társadalom- és a természettudományi szekcióban a fiatalok 452 tudományos dolgozatát ismertetik és vitatják meg. A legkiválóbb pályamunkák szerzőit a Művelődésügyi Minisztérium, a

Európa-szerte hívós az idő

újabb esőzések várhatók

A Meteorológiai Intézet központi előrejelző osztályán adott tájékoztatás szerint Európa-szerte szokatlanul hívós és többnyire csapadékos az időjárás.

Hazánkban szombat óta tart a szaknyelven negatív hőmérsékleti anomáliának nevezett szokatlanul hívós idő: a napi középhőmérséklet szintje 2,6—3,2 fokkal volt alacsonyabb az időszerű átlagánál. Az esőzések csaknem az egész országban folytak.

Kedd reggelre a Kékestetőn 2 centiméteres friss hósapka keletkezett,

s még a délelőtti folyamán is több órán át hullott az áprilisi hó.

A meteorológusok szerint ma, szerdán még erősen felhős marad az idő,

bár a Dunántúlon néhány óra napsütésre lehet számítani. Keleten a felhőzet alig ritkul, országsszerte, sokfelé lesznek újabb esőzések. A szél kissé megélénkül és észak-nyugatra fordul. Szerdán reggel előreláthatólag plusz 2, plusz 7 fokos minimumok, a délutáni órákban 7—12 fokos maximumok lesznek. (MTI)

UTAZNI JÓ!

● KÜLFÖLDI TÚRÁK ● PÉCSI KÜLÖNVONAT ● 1400 JELENT-KEZŐ A KISZ IFJÚSÁGI UTAZÁSI IRODÁJÁN

Kedden és pénteken megélénkült a KISZ Szeged városi bizottságának épülete. Egymásnak adják a fiatalok a kilincset.

— Hol van az Expressz? — kérdezték.

A jártasabbak biztosan nyitnak be a szobába. Az ifjúsági utazási osztály társadalmi aktivistái megállás nélkül dolgoznak. 10—15-en érdeklődnek egyszerre. Utakat javasolnak, jelentkezéseket gyűjtenek. Naponta 30—40 ember fordul meg az utazási osztályon. Egyéni jelentkezők és csoportos szervezők. Az aktivisták a tervről beszélnek, ha van egy kis idejük. Különvonatot indítanak Pécsre, hány csoport mehet Budapestre, az ifjúsági napokra. Kétszáz jut a pihenésre. Ebben az időben már 1400-an je-

lentkeztek utazásra, de egyre jönnek az újabb kérelmek.

Áprilisban például 175 fiatal utazik hat napra Moszkvába. Ilyen nagy létszámú Csongrád megyei csoport még eddig nem indult. Ogyesszába — Szeged testvérvárosába — 140-en akarnak utazni.

Mind népszerűbb lesz az Expressz társasutazás. Székely Erzsébet, a vasipari ktsz KISZ-szervezetének utazási összekötője már négy csoportot állított össze. A Csongrád megyei Állami Építőipari Vállalat kevés fiatal munkása közül is 60-an indulnak külföldi túrára az idén. A kellemes pihenési programot Héger József szervezte. Dr. Dobó Margit, a MEZŐKER fiataljainak nemzetközi utazása ügyében kereste fel az ifjúsági utazási osztályt.

Egymás után jönnek az érdeklődők.

— Szeretnék valahol külföldön eltölteni a szabadságunkat. Hová lehet menni? — kérdezik.

— Májusban 14 napos thüringiai körutazásra. Júliusban Prága—Drezda—München útvonalon indul túra. Ugyancsak júliusban utazhatnak a Moszkva—Riga—Moszkva útra induló csoporttal még tizennyolcan, a Moszkva—Leningrád—Moszkva 25-en. A csehszlovákiai utakra korlátlanul lehet jelentkezni. Júliusban indul Krakkóba és Zakopanéba egy csoport. Még 30 hely szabad. A varsói városnézéssel kombinált Balti-tengeri üdülésre húszan jelentkezhetnek.

Es sorolják tovább a lehetőségeket: bulgáriai körutazásra 10-en jelentkezhetnek. Néhány hely a német tengerpartra induló csoportokban s a német városnéző túracsoportokban is van.

A hódmezővásárhelyi fiatalok kérése is teljesül. Nem kell Szegedre utazniuk, ha túrára akarnak jelentkezni. Hegyi Gábert nevezték ki utazási felelősnek, aki általában tájékoztatja az ottani fiatalokat az utazási lehetőségekről.

— És a szegedi járás fiataljai?

— Mind többen és többen keresik fel osztályunkat. A falusi fiatalok között is elterjedt az utazás utáni vágy.

Csak külföldi túrák indulnak?

— Magyarországi városné-

ző utakat is szervezünk. Sokan szeretnék megismerni az országot. Ez egyénileg körülményes, hiszen nincs, aki elmondja a városok történetét, megmutassa nevezetességeit. A csoportok idegenvezetői segítségével viszont teljes képet kapnak az utazni vágyó fiatalok az országrészről, városról, ahol járnak.

K. A.

Rendelkezés a szállodák és a fizető vendéglátó szobák osztályba sorolásáról

A belkereskedelmi miniszter most megjelent rendelete szabályozta az idegenforgalmi jellegű szállodák besorolását, s rendezte a fizető vendéglátó szolgálatokhoz tartozó szobák osztályba sorolását is. Az első területi csoportba tartozó budapesti és egyes Balaton menti fizető vendéglátó szobák díja — osztályba sorolásuktól függően — személyenként napi 25—40 forint, ugyanez a 3. területi csoportban 15—25 forint. A turista elszállásolás az eddigi 12 forint helyett 14 forint.

Kiváló szálloda a Hungária

„Kiváló szálloda és étterem” címet kapta a Hungária hazánk felszabadulásának 20. évfordulója alkalmából.

Tegnap délután a Tisza Szálló koncerttermében megtartott vacsorával egybekötött termelési tanácskozáson Lontay Egon, az OISZEB főosztályvezetője huszonegy dolgozónak oklevelet és kilencnek kiváló dolgozó jelvényt adott át.

Balikó Béla, a Hungaria Szálló igazgatója a Belkereskedelem Kiváló Dolgozója címet kapta.

Történész vándorgyűlés

Kihirdették a „Felszabadulási pályázat” eredményét

Kétnapos országos történelmi vándorgyűlés kezdődött tegnap Budapesten, amelyen S. Vince Edit, a Párttörténeti Intézet tudományos főmunkatársa tartott előadást „A magyar munkásmozgalmak kutatásának újabb eredményeiről”, majd Vass Henrik, az MSZMP Központi Bizottsága Párttörténeti Intézetének igazgatója kihirdette a Magyar Történelmi Társulat, a Párttörténeti Intézet és az MTA történettudományi intézete által a 20. évforduló tiszteletére kiírt „Felszabadulási pályázat” eredményét.

Összesen 52 tanulmány és visszaemlékezés érkezett be. Az értékel munkák nagy része az 1945-ös földosztással és a termelőszövetkezeti mozgalom kialakulásával, megerősödésével foglalkozik, leginkább helytörténeti — megyei, városi vagy közse-

gi — vonatkozásban. A bíráló bizottság véleménye szerint kevés volt az elméleti kérdéseket taglaló pályamű; a jövőben különösen népi demokráciánk 1957 utáni időszakáról várnak értékeléseket hasonló történelmi pályázatokra.

A 6000 forintos első díjat „A szocializmus építése Heves megyében 1945—1962” című dolgozatával Nagy József, az Egri Pedagógiai Főiskola történelem tanárának munkatársa nyerte. A második díjat nem adták ki. Egyenként 2000 forinttal járó harmadik díjjal öt pályaművet jutalmaztak. A díjnyertes műveket kiadásra javasolják. A bíráló bizottság és a párttörténeti intézet több tanulmányt, illetve visszaemlékezést — ugyancsak kiadásra javasolva — dícsérletben részesített és ajánlással jutalmazott. (MTI)

Inkább a problémák mentén keresgélve, legfontosabb vívmányunk, hogy a közélet gondja és problémája helyet kapott a színpadon és a filmvászonon. A szerelmi háromszögek, giccses bankigazgató—gépirónó limonádék és dzsentri romantikába mártott történetek helyett végre önmagát és saját világát láthatta a nép a nézőtérben. A Talpalatnyi föld, az államosított filmgyártás első, maig egyik legjelentősebb alkotása szimbólum is volt: valahogy egyet jelentett a földosztással, az ország igazi birtokbavételével: a kultúra meghódítását, magasszínvonalú kisajátítását hozta. A színpadon és filmen fejlődésünk ellentmondásai, örömei és tragédiái fogalmazódtak meg úgy, hogy a néző okosabb és tevékenységére éhezőbb szemmel nézhessen körül saját világában és önmagában. A szematizmus persze a közéleti értelmezését is eltorzította, a „lakkozás” sokat rontott a művészi szemléletmód hatáerejében. De mégis született jónéhány alkotás, melyre ma is büszkélkedhetünk, mert ma is hatnak és lebilincselnek. Lassan, főként az utóbbi nyolc évben sikerült megteremtteni azt az alkotói szemléletmódot, amely az emberek egyéni sorsát, szerelmének, munkájának gondját a nagy közéleti kérdések előterében akarja bemutatni. Gondoljunk a Körhinta, vagy a Párbeszéd című filmekre. Az egyéni sorsok fordulópontjai, válaszútjai, az egyéni tragédiák ellentmondásai egyúttal fejlődésünk, közéleti gondjaink elemzése is lettek. Sarkadi Szeptemberének parasztsaládja, Mesterházi Pesti emberek-jének kis baráti társasága, vagy az Oldás és kötés című film orvosa, egyszer eljut egy-egy ilyen egyéni válaszúthoz, ahol tennie kell valamit, ahol az egyéni gondok egyúttal társadalmi problémák körvonalait is kirajzolják. A néző izgalmas emberi sorsot lát — és mégis közéleti gondok is foglalkoztatják. Persze a magasszínű művészi élmény síkján.

A MÁSÍK JELENTŐS VÍVMÁNY: a szocialista morál alakulásának nyomkövetése, ellentmondásainak és pozitívumainak ábrázolása. Alapfokon számos vigyáztunk, filmörvöslünk foglalkozott a szocialista együttélés kialakulásának mulatságos ellentmondásaival: Felfelé a lejtőn-től a Két emelet boldogság-on át a Felmegyek a miniszter-től, Súlyosabb változatában ez a témakör még izgalmasabb: azt vizsgálni, milyen közegeben alakul, milyen akadályokkal, milyen emberi ellenállással küzd és hogyan formálódik az új etika. Az Elvesztett paradicsom-tól egészen Darvas József összefog-

láló drámájának, a Részeg eső-nek képsoráig ez a kérdés áll előtérben. Ehhez a kérdéscsoporthoz járul még egy másik is: a személyi kultusz torzításainak művészi-emberi kritikája. Drámailag ez annyit jelent, hogy milyen konfliktus elé került az az ember, aki a szocializmus eszméinek megvalósítására tette fel egész életét, de küzdelme során valahogy maga is részesévé vált a torzításoknak. Darvas József már említett drámája veti fel a legélesebben ezt a problémát, de erről szót számos érdekes, művésziileg jelentős színmű is, többek között Gáspár Margit Hamletnek nincs igaza, vagy más kitérítéssel Doboz Imre Holnap folytatjuk című drámája is.

Egy másik síkon ezt a kérdést, az új morál születésének konfliktusait boncolja az a törekvés is, mely az együttélés hétköznapi normáinak alakulását követi nyom. Hogyan formálódik a házasság, szerelem, a magánélet, milyen új vonásokat ölt az ember lakásának négy falán belül? Gondoljunk Németh Lászlónak például A Nagy család című darabjára, vagy Hubay Miklós, Vészi Endre drámáira. A forradalmár magatartás erkölcsi elemzése mellett a kisemberek sorsának és életfelfogásának alakulását, formálódását is láthatjuk. Az elpuhulás, a közöny, a „lelki restség” jelenségével vitázik egy másik törekvés: főként fiatalabb drámaírók, filmesek művei. Így például Szakonyi Károly szép darabja, az Életem, Zsóka...! vagy az Álmodozások kora című film. Az erkölcsi kérdések köre azonban az utóbbi években kicsit beszűkült: a szerelem és házasság konfliktusainak ábrázolása, a „hálószerba-komplexum” szinte kizárólagos téma kezdett lenni már színpadainkon, és ez már bizony kicsit egész-ségtelen jelenség.

KÜLÖN KIVÁNCOKZIK, téma szerint is, jelentőségében is a történelmi tárgyú alkotások köre. A magyar dráma fejlődésének kimagasló állomásait hosszútávú ideig a történelmi darabok jelentették. A Fáklyaláng, Gallilei, Két Bolyai című drámák, vagy a filmgyártásban a Ludas Matyi, a Feltámadott a tenger, vagy a 39-es dandár művészi színvonalban és tartalmi súlyban gyakran megelőzte a mai tematikájú alkotásokat, de legalábbis azok méltó riválisa lett. A történelmi múlt fontos eseményeinek felelevenítését a ma szükségletei problémái indították meg: a Fáklyaláng-ban, vagy a 39-es dandárban más-más téma kapcsán — néha kerülő utat választva — de mégis a szocialista fejlődés gondoljai is

helyet kaptak, és ez a forró aktualitás formálta ezeket a darabokat olyan jelentős művészi alkotásokká.

Az elmúlt húsz év nemcsak a témák sokaságát szabadította fel, nemcsak a művészi alkotás szabadságának kibontakozását hozta meg, hanem az ábrázolás eszközeinek gazdag lehetőségeit is feltárta. Gyökeresen megújította a színpad és film formanyelvét, széles perspektívát nyitva a szocialista realizmus kifejezési lehetőségei előtt. Itt is talán a film járt elől. Az ötvenes évek derekán születtek az első „modern” képszerűvel dolgozó filmek — a Körhinta, a Hannibál tanár úr, azután az ellenforradalom után Mesterházi Pesti emberek-je hozta meg a színházi formaujtítás első fronttörését. A kísérletekből érett megfontolással kristályosodott ki. Ma már olyan előadások formái modernségek, mint a Rozsdatemető, vagy az Oldás és kötés korszerű filmírásra nem pátkos játéka az eszközökkel, hanem az ábrázolt életanyag élményszerű kifejezését segíti elő. Ez a modern forma segíti a nézőt, hogy jobban, elmélyültebben és alaposabban láthassa világának arculatát, saját életét: nem a nézőt akarják elkápráztatni, hanem az életet akarják meg láthatóbbá varázsolni.

És végül, ami a legfontosabb: sikerült felnevelni az új közönséget is, azt a publikumot, mely értően várja és fogadja szocialista művésztünk újabb és újabb vívmányait. Ma már elég sokszor válik szellemi közügvé egy-egy film vagy színházi bemutató. Gondoljunk arra, a szinte országos vitára, mely a Párbeszéd című filmünket körülvette, vagy a Rozsdatemető körül fellángolt eszmecserekre. A viták nem csupán a kritikusok körében zajlottak, hanem a közönség folytatta a vélemények és ellenvélemények csatáját. Ma már kezd értékmérő szerepet is nyerni a közönségsiker. Ugyanakkor ezen a téren van még tennivalónk is. Még ma is megbukik művésziileg jelentős, gondolatgazdag, valósággal telített műalkotás, javarészt azért, mert nem tudunk megformát és keretet találni a közönség befogadóképességének, ízlésének továbbfejlesztésére.

AZ ELTELT HÚSZ ÉV alatt született és formálódott szocialista kultúránk két legfontosabb művészet, az új színház és az új film. Az elkövetkező esztendő művészi fejlődéséhez, az új tartalmi-formai problémák megoldásához bátran meríthetünk e húsz év jelentős művészi hagyományából. A két évtized nemcsak kötelez, hanem segít és előrelendít.

ALMÁSI MIKLÓS